**Наталя ГЕРАСИМЧУК,**
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
Імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: ngerasimcuk23@gmail.com

*Науковий керівник:*
**Лариса КУЦА,**
кандидат філологічних наук, доцент,
доцунт кафедри початкової освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
Імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

## ПЕДАГОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАЗОК Р. КІПЛІНГА У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Педагогічний потенціал казки у моральному вихованні дітей дошкільного віку зумовлений передусім особливостями сприйняття художнього твору дитиною. На відміну від прямого повідомлення моральних правил, казковий сюжет дає змогу представити абстрактні категорії добра, справедливості, відповідальності, взаємодопомоги та поваги через конкретні вчинки й переживання персонажів. Досліджуючи використання казок у морально-етичному вихованні старших дошкільників, В. Кириліва наголошує, що «казка є одним із впливовіших засобів морально-етичного виховання дітей старшого дошкільного віку». Дослідниця також підкреслює, що казкові твори дають дитині можливість переживати емоції та почуття персонажів, навчають приймати рішення й робити висновки, завдяки чому формуються морально-етичні якості особистості [1, с. 174].

Проблематику художніх і виховних можливостей казки, особливостей творчості Редьярда Кіплінга та значення літературної казки у розвитку й вихованні дітей досліджували А. Говді, Л. Гресь, Ж. В. Клименко, Л. Кобилецька, К. Ковалішин, С. Лонська та інші.

Зазначене дозволяє розглядати казку не просто як форму організації дозвілля або засіб розвитку мовлення дошкільника, а як специфічний педагогічний інструмент. Моральна ситуація в художньому творі не

подається дитині як готова вимога дорослого. Вона розгортається через конфлікт, вибір персонажа та наслідки його поведінки. Саме тому після прочитання твору педагог може запропонувати дитині оцінити поведінку персонажів, визначити причини їхніх учинків, спрогнозувати інший розвиток подій або пояснити, як вона сама вчинила б у подібній ситуації. Такий підхід переводить сприйняття казки з репродуктивного рівня на рівень морального осмислення.

Особливо перспективною для такої роботи є збірка Редьярда Кіплінга «Такі собі казочки» (*Just So Stories*). До її складу входять «Як кит отримав свою глотку», «Як верблюд отримав свій горб», «Як леопард отримав свої плями», «Слоненя», «Кіт, який гуляв сам по собі» та інші твори [2].

Важливо, що «Такі собі казочки» первісно були безпосередньо пов’язані зі спілкуванням дорослого з дитиною. За інформацією The Kipling Society, «These are some of the stories Rudyard Kipling made up for his children» («Це деякі з історій, які Редьярд Кіплінг придумав для своїх дітей»). Назва збірки також пов’язана з особливостями дитячого сприйняття оповіді: казки назвали *Just So*, тому що письменник розповідав їх дітям багато разів, а вони хотіли щоразу чути історію саме такою, як раніше [4].

Ця обставина має важливе значення для педагогічної оцінки творів Кіплінга. Авторська казка тут фактично виникає в ситуації усної комунікації між дорослим і дитиною. Повторюваність, ритмічність, фантастичні пояснення природних явищ, звернення до слухача та яскраві анімалістичні персонажі створюють передумови для використання цих текстів у роботі з дошкільниками. Казку можна не тільки читати, але й переказувати, обговорювати, інсценізувати, продовжувати, відтворювати окремі ситуації в рольовій грі.

Значний виховний потенціал має казка «Слоненя» (*The Elephant’s Child*), центральним мотивом якої є надзвичайна допитливість головного героя. На початку твору Кіплінг характеризує його як такого, що був «full of ‘satiable curtiosity» – сповненого «ненаситної допитливості» [3].

У педагогічній роботі цей сюжет дозволяє обговорювати з дошкільниками допитливість як позитивну якість, одночасно звертаючи увагу на необхідність обережності, уміння слухати поради та оцінювати можливі наслідки власних дій. Педагогічно продуктивним тут буде не

нав'язування дітям однозначної «моралі», а постановка запитань: чому Слоненя постійно ставило запитання; чи правильно інші персонажі реагували на його допитливість; чого герой навчився внаслідок своєї подорожі; чи потрібно боятися ставити запитання дорослим.

Не менш цікавим для морального виховання є образ Кота з казки «Кіт, який гуляв сам по собі». Кіплінг визначає його особливе становище словами: «the Cat walked by himself, and all places were alike to him» [3]. Цей образ може стати основою для обговорення понять самостійності, свободи, домовленості та відповідальності. Водночас трактувати казку виключно як прославлення незалежності було б спрощенням. Для морального виховання значно продуктивніше звернути увагу дітей на співвідношення особистої свободи та необхідності враховувати інтереси інших.

Казка «Як верблюд отримав свій горб» створює іншу моральну ситуацію. Її сюжет побудований навколо небажання Верблюда виконувати роботу разом з іншими тваринами. Поведінка персонажа та її наслідки дозволяють організувати розмову про працелюбність, відповідальність, взаємодопомогу та справедливий розподіл спільної роботи. Вихователь може запропонувати дітям не запам'ятовувати готове правило «потрібно працювати», а пояснити, як відмова одного персонажа виконувати свою частину роботи впливає на інших. Така постановка питання сприяє переходу від формального засвоєння моральної норми до розуміння її соціального змісту.

Водночас використання казок Кіплінга у сучасному закладі дошкільної освіти потребує педагогічного відбору та критичного прочитання. Історичний художній текст не можна автоматично ототожнювати із сучасним педагогічним матеріалом. Завдання вихователя полягає не в механічному читанні всієї збірки, а у відборі конкретних творів і фрагментів відповідно до віку дітей та поставленої виховної мети.

Необхідність критичного відбору казкових текстів підтверджують і сучасні дослідження дитячої літератури. Масштабний аналіз 624 казок із семи культур, проведений Zhixuan Zhou, Jiao Sun, Jiaxin Pei, Nanyun Peng та Jinjun Xiong, показав диспропорції у представленні чоловічих і жіночих персонажів та наявність стереотипних моделей поведінки. Автори встановили, що чоловічих персонажів у дослідженому корпусі було

приблизно вдвічі більше, ніж жіночих, а моральні характеристики й види діяльності персонажів також демонстрували гендерно стереотипні закономірності [5]. Це означає, що педагогічна цінність класичного твору визначається не самим фактом його належності до канону дитячої літератури, а способом, у який педагог організовує його сучасне прочитання.

Таким чином, найбільш ефективними формами використання «Таких собі казочок» у моральному вихованні дошкільників можна вважати виразне читання з подальшою бесідою, проблемне обговорення поведінки героїв, прогнозування розвитку сюжету, драматизацію окремих епізодів, рольові ігри, малювання за мотивами творів та створення дітьми альтернативних завершень історій. Особливу цінність має проблемна бесіда, у межах якої педагог відмовляється від запитань із наперед визначеною «правильною» відповіддю. Запитання «Хто був добрим, а хто поганим?» доцільно замінювати складнішими: «Чому герой так учинив?», «Що відчував інший персонаж?», «Чи міг герой учинити інакше?», «Що змінилося б тоді?», «Як можна було допомогти персонажу?». Саме така робота активізує моральне судження дитини, а не лише відтворення почутої від дорослого оцінки.

Отже, казки Р. Кіплінга мають значні педагогічні можливості у моральному вихованні дітей дошкільного віку, однак їхня ефективність залежить від методично грамотної роботи педагога. Анімалістичні персонажі, яскраві сюжетні ситуації, гумор, фантастичність та виразна усна природа оповіді роблять «Такі собі казочки» придатними для емоційного залучення дошкільника. Через аналіз поведінки Слоненяти, Верблюда, Кота та інших персонажів педагог може актуалізувати проблеми допитливості, відповідальності, працьовитості, взаємодопомоги, самостійності, свободи та поваги до інших. Проте класичний статус творів Кіплінга не звільняє педагога від необхідності критичного відбору матеріалу. Виховна цінність казки виникає передусім у процесі її педагогічного осмислення — через діалог, співпереживання, постановку моральних проблем і перенесення розглянутих ситуацій у зрозумілий дитині соціальний досвід.

**Список використаних джерел:**

1. Кириліва В. Використання казок у процесі морально-етичного виховання дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна освіта в сучасному освітньому просторі: актуальні проблеми, досвід, інновації* : матеріали доп. ІІ Всеукр. наук.-практ. конф., м. Харків, 10 квіт. 2025 р. / редкол.: Ю. Д. Бойчук (гол. ред.) та ін. Харків, 2025. С. 172–175.
2. Just so stories by Rudyard Kipling. *Project Gutenberg*. URL: https://www.gutenberg.org/ebooks/32488 (date of access: 07.08.2026).
3. Just so stories. *Free eBooks. Project Gutenberg*. URL: https://www.gutenberg.org/cache/epub/32488/pg32488-images.html (date of access: 07.08.2026).
4. Just So Stories. *The Kipling Society*. URL: https://www.kiplingsociety.co.uk/children_justso.htm (date of access: 07.08.2026).
5. Zhou Z., Sun J., Pei J., Peng N., Xiong J. A Moral- and Event-Centric Inspection of Gender Bias in Fairy Tales at A Large Scale. 2022. URL: https://arxiv.org/abs/2211.14358 (date of access: 07.08.2026).